

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ судової практики Великої Палати Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 11.02.2019 по 17.02.2019

2019/3

Показчик термінів

дії державного виконавця, 14
звернення громадян, 13
позичкодавець, 5
порушення права засудженого на захист, 20
предмет іпотеки, 5
призначення а посаду керівника вищого навчального закладу, 9
розірвання договору оренди земельної ділянки комунальної власності, 17, 18
скасування рішення органу місцевого самоврядування, 15, 17
стягнення надміру виплаченої державної субсидії, 7
цінний папір, 12, 13

Майно комунальної власності не може передаватися в оперативне управління установам (організаціям), які не були утворені відповідним органом місцевого самоврядування та не знаходяться в його підпорядкуванні

22 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у судовому засіданні касаційну скаргу Херсонської обласної ради на рішення Господарського суду міста Києва від 12 грудня 2017 року та постанову Київського апеляційного господарського суду від 26 лютого 2018 року у справі Господарського суду міста Києва за позовом Громадської організації «Херсонська обласна організація інвалідів, учасників бойових дій, ветеранів прикордонної служби, військових та антитерористичних операцій «Кордон» до Херсонської обласної ради про визнання незаконним та скасування рішення.

6 вересня 2017 року ГО «Кордон» звернулася до Господарського суду міста Києва з позовом до Ради про визнання незаконним та скасування її рішення від 9 червня 2017 року № 507 щодо припинення права оперативного управління ГО «Кордон» нерухомим майном, розташованим у м. Херсоні <...>.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що Рада цим рішенням незаконно позбавила права оперативного управління майном ГО «Кордон» та закріпила його за Комунальною установою з капітального будівництва та експлуатації Херсонської обласної ради, чим порушені права й інтереси позивача.

Суди встановили, що будівля аптеки № 157 загальною площею 751,1 кв. м, розташована у м. Херсоні, належить на праві власності територіальним громадам Херсонської області в особі Ради, що підтверджується свідоцтвом про право власності на нерухоме майно від 27 лютого 2010 року серії САС № 266336, витягом про реєстрацію права власності на нерухоме майно № 25494173 від 5 березня 2010 року та інформаційною довідкою з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно.

Рішенням Ради від 14 листопада 2014 року № 1127 «Про надання права оперативного управління нерухомим майном, розташованим за адресою: м. Херсон <...>, вирішено припинити Комунальній установі з капітального будівництва та експлуатації Херсонської обласної ради право оперативного управління цим нерухомим майном та надати таке право Херсонській обласній організації інвалідів та ветеранів Прикордонної служби «Кордон» (нині – ГО «Кордон»). На виконання цього рішення 1 березня 2015 року підписано акт приймання-передачі майна в оперативне управління ГО «Кордон».

9 червня 2017 року Рада прийняла рішення № 507 «Про надання права оперативного управління нерухомим майном, розташованим за адресою: м. Херсон <...>», яким припинено право оперативного управління ГО «Кордон» цим нерухомим майном і таке право надано Комунальній установі з капітального будівництва та експлуатації Херсонської обласної ради. Це рішення прийнято на підставі статей 43, 59 Закону України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» з урахуванням висновків і рекомендацій постійної комісії з питань управління об'єктами комунальної власності Херсонської обласної ради від 6 червня 2017 року

№ 540 «Про надання права оперативного управління нерухомим майном, розташованим за адресою: м. Херсон <...>».

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до частини першої статті 137 Господарського кодексу України правом оперативного управління визнається речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених цим Кодексом та іншими законами, а також власником майна (уповноваженим ним органом).

Згідно з частиною першою статті 18 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що не перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на договірній і податковій основі та на засадах підконтрольності у межах повноважень, наданих органам місцевого самоврядування законом.

Натомість частина друга статті 135 ГК України встановлює, що власник має право особисто або через уповноважені ним органи з метою здійснення підприємницької діяльності засновувати господарські організації, закріплюючи за ними належне йому майно на праві власності, праві господарського відання, а для здійснення некомерційної господарської діяльності – на праві оперативного управління, визначати мету та предмет діяльності таких організацій, склад і компетенцію їх органів управління, порядок прийняття ними рішень, склад і порядок використання майна, визначати інші умови господарювання у затверджених власником (уповноваженим ним органом) установчих документах господарської організації, а також здійснювати безпосередньо або через уповноважені ним органи у межах, встановлених законом, інші управлінські повноваження щодо заснованої організації та припиняти її діяльність відповідно до цього Кодексу та інших законів.

Отже, майно комунальної власності не може передаватися в оперативне управління установам (організаціям), які не були утворені відповідним органом місцевого самоврядування та не знаходяться в його підпорядкуванні.

ГО «Кордон» не належить до таких установ (організацій), відповідно у Ради немає повноважень передавати позивачу майно саме на праві оперативного управління.

Оскільки право оперативного управління щодо вказаного нерухомого майна у ГО «Кордон» не виникло і не могло виникнути, доводи касаційної скарги щодо здійснення державної реєстрації позивачем права оперативного управління зі впливом лише шести місяців після прийняття Радою оспорюваного рішення не заслуговують на увагу.

Водночас власникові належать права володіння, користування та розпоряджання своїм майном (частина перша статті 317 Цивільного кодексу України), які він може реалізовувати на власний розсуд. Звідси власник має право на визначення юридичної долі свого майна, у тому числі й шляхом надання його іншим особам, а також вилучення цього майна у відповідних суб'єктів.

За таких обставин у цій справі між сторонами виникли правовідносини щодо передачі майна у безоплатне користування на невизначений період – доки воно не знадобиться власнику.

Відповідно до частини першої статті 827 ЦК України за договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом установленого строку. Водночас стаття 831 цього Кодексу регламентує, що якщо сторони не встановили строку користування річчю, він визначається відповідно до мети користування нею; відповідно до частини третьої статті 834 ЦК України особа, яка стала власником речі, переданої у користування, має право вимагати розірвання договору, який укладено без визначення строку.

Отже, строк користування не є істотною умовою договору позички, а річ за таким договором може передаватися в користування без визначення строку. У такому разі якщо строк користування річчю не може бути визначений відповідно до мети користування нею, за аналогією закону має застосовуватися частина друга статті 763 ЦК України, відповідно до якої якщо строк найму не встановлений, то договір найму вважається укладеним на невизначений строк; кожна зі сторін договору найму, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за один місяць, а в разі найму нерухомого майна – за три місяці. Тобто відповідач у цій справі скористався своїм правом на відмову від договору позички.

В основі цього спору лежать правомочності щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності, тобто відносини, що склалися між відповідними суб'єктами щодо певного об'єкта комунальної власності у процесі його використання, тому спір у цій справі не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів.

Таким чином, за суб'єктним складом сторін та характером спірних правовідносин ця справа підлягає розгляду в порядку, визначеному Господарським процесуальним кодексом України, і суди першої та апеляційної інстанції дотрималися процесуальних норм та правильно розглянули цю справу в порядку господарського судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 22 січня 2019 року у справі № 910/15100/17 (провадження № 12-138гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79834956>.

Вимоги іпотекодавця до нотаріуса щодо реєстрації майна та майнових прав на користь іпотекодержателя є похідними від цивільних правовідносин та пов'язані з їх реалізацією, а тому мають розглядатися в порядку цивільного судочинства

30 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Дніпровського районного суду міста Києва від 20 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 6 червня 2018 року у справі за позовом Особи 3 до Приватного нотаріуса, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо

предмета спору, – Публічне акціонерне товариство «ПУМБ», про визнання незаконними дій, скасування рішення.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Звертаючись до суду із цим позовом, Особа 3 вказував на відсутність підстав для переходу права власності до банку з огляду на незаконність дій Приватного нотаріуса, а також про визнання протиправним та скасування його рішення через недотримання останнім вимог Закону України від 5 червня 2003 року № 898-IV «Про іпотеку», чинного на момент прийняття рішення Закону України 3 червня 2014 року № 1304-VII «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті», а також невідповідність порядку набуття іпотекодержателем права власності на спірне житлове приміщення умовам укладеного договору іпотеки.

Спір виник з приводу порушення права власності позивача на квартиру внаслідок дій ПАТ «ПУМБ» і Приватного нотаріуса щодо реєстрації такого права за ПАТ «ПУМБ» та направлений на перевірку законності дій іпотекодержателя з дотримання порядку звернення стягнення на предмет іпотеки. Вимоги до Приватного нотаріуса мають розглядатися у порядку цивільного судочинства, оскільки вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав є похідними від спору щодо такого майна, як передбачено у частині першій статті 19 Цивільного процесуального кодексу України.

У цьому випадку спір пов'язаний з реалізацією іпотекодержателем своїх прав на предмет іпотеки, процедура якої передбачає їх здійснення лише за участі нотаріуса (державного чи приватного) або державного реєстратора, дії якого оскаржуються опосередковано через неправомірність дій іпотекодержателя.

З огляду на зазначене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій помилково зазначили, що вказаний спір виник із учасником публічно-правових відносин і стосується його управлінських рішень та дій як суб'єкта владних повноважень, а тому цей спір належить розглядати в порядку адміністративного судочинства, та дійшли неправильного висновку про закриття провадження у справі, залишивши поза увагою те, що спірні правовідносини, пов'язані із реєстрацією майнових прав, що виникли на підставі договірних відносин між позивачем та третьою особою у справі, яка не заявляє самостійних вимог, безпосередньо впливають на цивільні права вказаних суб'єктів щодо нерухомого майна, а вимоги до Приватного нотаріуса витікають (є похідними) саме із цивільних правовідносин та пов'язані з їх реалізацією.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 755/10947/17 (провадження № 14-435цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834955>.

Спiр щодо правомiрностi набуття права власностi на бюджетнi кошти у виглядi субсидiї та стягнення суми субсидiї як набутої без достатньої правової пiдстави повинен розглядатися в порядку цивiльного судочинства

30 сiчня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касацiйну скаргу Управлiння працi та соцiального захисту населення Оболонської районної в мiстi Києвi державної адмiнiстрацiї на ухвалу Апеляцiйного суду мiста Києва вiд 1 березня 2017 року у справi за позовом УПСЗН до Особи 3 про стягнення надмiру виплаченої державної субсидiї.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якiй зазначила таке.

Суди встановили, що 28 листопада 2014 року Особа 3 звернувся до УПСЗН iз заявою про призначення субсидiї для вiдшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг. У декларацiї про доходи та майновий стан осiб, якi звернулися за призначенням субсидiї для вiдшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, вiдповiдач вказав, що вiн є єдиною особою, яка зареєстрована у квартирi, отримує пенсiю, iнших доходiв не має. До заяви Особа 3 долучив довiдку про склад сiм'ї та розмiр платежiв за житлово-комунальнi послуги вiд 1 грудня 2014 року, в якiй вказано, що, окрiм вiдповiдача, в квартирi за Адресою 1 iнших осiб не зареєстровано (а. с. 6, 7).

У перiод iз жовтня 2014 року по кiтень 2015 року Особа 3 отримав субсидiю на одну особу для вiдшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг у загальнiй сумi 3745,52 грн.

За результатом проведеної перевiрки правильностi та повноти iнформацiї, що надається заявниками для призначення житлових субсидiй, управлiння встановило, що у заявi вiдповiдач не зазначив, що у вказанiй квартирi з липня 2014 року зареєстрована Особа 4.

УПСЗН звернулося до вiдповiдача з повiдомленнями про вiдшкодування коштiв за переплаченими субсидiями вiд 26 травня та 8 вересня 2015 року, оскiльки вважало, що Особа 3 приховав або свiдомо подав недостовiрнi данi про доходи та майновий стан осiб, якi були зареєстрованi у квартирi, що вплинуло на встановлення права на субсидiю. Однак такi повiдомлення залишенi вiдповiдачем без задоволення.

Ураховуючи викладене, позивач звернувся до суду з позовом про стягнення з Особи 3 3745,52 грн надмiру виплаченої субсидiї.

У пунктах 1, 3 частини першої статтi 15 Цивiльного процесуального кодексу України (у редакцiї, чиннiй на час звернення до суду з позовом) передбачено, що суди розглядають у порядку цивiльного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи iнтересiв, що виникають iз цивiльних, житлових, земельних, сiмейних, трудових вiдносин, iнших правовiдносин, крiм випадкiв, коли розгляд таких справ проводиться за правилами iншого судочинства.

Вiдповiдно до пункту 2 Положення про порядок призначення та надання населенню субсидiй для вiдшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рiдкого пiчного побутового палива,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848 (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин), право на отримання адресної безготівкової субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, а також субсидії готівкою на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива (далі – субсидія) поширюється на громадян, які проживають у житлових приміщеннях (будинках), у частині оплати ними користування житлом; утримання житла; управління багатоквартирним будинком, комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива.

Згідно з пунктом 3 Положення призначення субсидій та контроль за їх цільовим використанням здійснюється структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій.

Пунктом 13 Положення встановлено, що для призначення субсидії громадянин, особа якого посвідчується паспортом або іншим документом, подає органу праці та соціального захисту населення заяву про призначення житлової субсидії та декларацію про доходи і витрати осіб, які звернулися за призначенням житлової субсидії, за встановленими формами.

За правилами пункту 20 Положення надання раніше призначеної субсидії припиняється, якщо громадянин приховав або свідомо подав недостовірні дані про доходи (не зазначив один із видів доходів) та майновий стан, що вплинули на встановлення права на субсидію, внаслідок чого йому була надміру перерахована сума субсидії, – з місяця, в якому виявлено порушення.

Сума субсидії, перерахованої (виплаченої) надміру внаслідок свідомого подання громадянином документів з недостовірними відомостями або неповідомлення громадянином про набуття права власності на житло (житлове приміщення) іншою особою, яка не була в ньому зареєстрована, повертається ним за вимогою органу, що призначив субсидію.

У разі коли громадянин добровільно не повернув надміру перераховану (виплачену) суму субсидії, питання про її стягнення органи, що призначають субсидії, вирішують у судовому порядку.

З огляду на зазначене Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що ухвала суду апеляційної інстанції не може вважатися законною та обґрунтованою, оскільки у справі, що розглядається, спір виник щодо правомірності набуття Особи 3 права власності на бюджетні кошти у вигляді субсидії, наданої йому УПСЗН у розмірі 3745,52 грн, та стягнення з відповідача згаданої суми як набутої без достатньої правової підстави, і відповідно цей спір має приватноправовий, а не публічно-правовий характер.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 756/6441/16-ц (провадження № 14-484цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834929>.

Правовідносини щодо обрання, призначення на посаду керівника вищого навчального закладу, засновником якого є орган місцевого самоврядування, визначені цивільним (трудовим) і цивільним процесуальним законодавством

30 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 11 квітня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Рівненської області від 13 липня 2017 року у справі за позовом Особи 3 до Рівненської обласної ради про визнання незаконним, скасування рішення, зобов'язання вчинити дії.

У квітні 2017 року Особа 3 звернувся до суду із вказаним позовом, у якому просив визнати незаконним та скасувати рішення Рівненської обласної ради від 8 вересня 2016 року № 245 «Про внесення змін до статуту Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти» та зобов'язати вчинити дії щодо скасування державної реєстрації статуту Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та привести його у відповідність до вимог статті 42 Закону України від 1 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту».

Позовну заяву мотивовано тим, що, виявивши намір взяти участь у конкурсі на заміщення вакантної посади ректора Інституту, він звернувся до відповідача та дізнався, що вказане питання згідно зі змінами, внесеними згаданим вище рішенням Рівненської обласної ради до статуту Інституту, вирішується на сесії обласної ради.

Вважаю, що оскільки Інститут є вищим навчальним закладом, тому затверджені відповідачем зміни до статуту Інституту щодо порядку призначення претендента на посаду керівника Інституту суперечать Закону України «Про вищу освіту». Це потягло обмеження його конституційних прав, як кандидата на посаду керівника цього вищого навчального закладу, який подав заяву для участі у конкурсі. Вказував на недотримання регламенту Рівненською обласною радою під час прийняття оскаржуваного рішення та просив позов задовольнити.

У жовтні 2017 року Особа 3 звернувся з касаційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судами норм процесуального права, просив ухвали судів попередніх інстанцій скасувати та направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

За змістом статті 14 Закону України «Про вищу освіту» органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти, у межах своїх повноважень, у тому числі безпосередньо або через уповноважений ними орган реалізують права і обов'язки засновника, передбачені цим та іншими законами України, стосовно закладів вищої освіти України, що належать до сфери їх управління.

Частиною першою статті 34 зазначеного Закону встановлено, що безпосереднє управління діяльністю закладу вищої освіти здійснює його керівник (ректор, президент, начальник, директор тощо). Його права, обов'язки та відповідальність визначаються законодавством і статутом закладу вищої освіти.

За змістом статті 42 Закону України «Про вищу освіту» засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган (особа) зобов'язаний оголосити конкурс на заміщення посади керівника закладу вищої освіти не пізніше ніж за два місяці до закінчення строку контракту особи, яка займає цю посаду. У разі дострокового припинення повноважень керівника закладу вищої освіти конкурс оголошується протягом тижня з дня утворення вакансії. Засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган (особа) протягом двох місяців з дня оголошення конкурсу на посаду керівника закладу вищої освіти приймає (приймають) пропозиції щодо претендентів на посаду керівника закладу вищої освіти і протягом 10 днів з дня завершення терміну подання відповідних пропозицій вносить (вносять) кандидатури претендентів, які відповідають вимогам цього Закону, до закладу вищої освіти для голосування. Керівник закладу вищої освіти обирається шляхом таємного голосування строком на п'ять років у порядку, передбаченому цим Законом і статутом закладу вищої освіти. Методичні рекомендації щодо особливостей виборчої системи, порядку обрання керівника закладу вищої освіти та типова форма контракту з керівником державного закладу вищої освіти затверджуються Кабінетом Міністрів України. Порядок призначення керівників закладів вищої духовної освіти регулюється їхніми статутами (положеннями), зареєстрованими у встановленому законодавством порядку.

Таким чином, Рівненська обласна рада, вносячи зміни до статуту Інституту в частині організаційно-правових засад, реалізовувала передбачені законодавством повноваження засновника закладу вищої освіти, тобто діяла як суб'єкт цивільного права, оскільки наділена правами та обов'язками власника відносно вказаного вищого навчального закладу як іншої юридичної особи – об'єкта комунальної власності та одночасно суб'єкта приватного права.

Особа 3 зазначав, що результати таких дій відповідача щодо визначення процедури призначення ректора Інституту є незаконними. Як претендент на вказану вакантну посаду, вважаючи, що не може реалізувати своє право у зв'язку із невідповідністю затвердженого рішенням відповідача від 8 вересня 2016 року № 245 порядку укладення трудового договору, встановленого чинним законодавством, зокрема статтею 42 Закону України «Про вищу освіту» порядку виникнення вказаних трудових правовідносин за наслідками участі та перемоги в конкурсі на заміщення керівника вищого навчального закладу.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що звернення позивача до суду з указаним позовом спрямоване на відновлення його права на працю внаслідок порушення, на думку Особи 3, відповідачем порядку прийому на роботу, на захист якого спрямовані засоби та норми, визначені саме цивільним (трудовим) і цивільним процесуальним законодавством.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 569/5553/17 (провадження № 14-480цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834971>.

Спiр щодо витребування з чужого незаконного володiння простих iменних акцiй, тобто цiнних паперiв, якi посвiдчують майновi права позивача щодо акцiонерного товариства, за своєю правовою природою є господарсько-правовим як такий, що пов'язаний з правами на цiнні папери (акцiї) та правами, що виникають з них, i пiдлягає розгляду за правилами господарського судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження справу № 910/7726/18 за позовом Особи 3, Особи 4 та Особи 5 до Особи 6 та Товариства з обмеженою вiдповiдальнiстю «Таврiйськi цiнні папери» про витребування майна з чужого незаконного володiння та зобов'язання вчинити дiї за касацiйною скаргою Особи 3 i Особи 4 на постанову Пiвнiчного апеляцiйного господарського суду вiд 7 листопада 2018 року та ухвалу Господарського суду мiста Києва вiд 19 червня 2018 року.

У червні 2018 року Особа 5, Особа 4 та Особа 5 звернулися до Господарського суду мiста Києва з позовом до Особи 6 та ТОВ «Таврiйськi цiнні папери» про витребування з чужого незаконного володiння Особи 6 на користь Особа 5, Особи 4 та Особи 5 вiдповiдно 300 173, 150 087 i 150 087 простих iменних акцiй (форма акцiй бездокументарна, номiнальна вартiсть однiєї акцiї – 0,05 грн), емiтованих Публiчним акцiонерним товариством «Феодосiйська торгiвельна база», якi знаходяться на рахунку Особи 6, вiдкритому в ТОВ «Таврiйськi цiнні папери», а також про зобов'язання ТОВ «Таврiйськi цiнні папери» провести безумовну облiкову операцiю щодо списання зазначених акцiй зi вказаного рахунку Особи 6 та зарахування їх на вiдповiднi рахунки позивачiв у цiнних паперах, вiдкритi в депозитарнiй установi.

Позовнi вимоги обґрунтованi незаконним заволодiнням Особою 6 600 347 акцiями, належними Особi 7 (з яких, за твердженнями позивачiв, 300 173 акцiй належали Особi 5 як об'єкт права спiльної сумiсної власностi, а права на 150 087 i 150 087 акцiй пiсля смертi Особи 7 перейшли в порядку спадкування до Особи 4 i Особи 5 вiдповiдно).

Предметом спору в цiй справi є витребування iз чужого незаконного володiння вiдповiдача (фiзичної особи) належного позивачам (фiзичним особам, якi не набули статусу суб'єктiв пiдприємницької дiяльностi) майна – простих iменних акцiй, емiтованих ПАТ «Феодосiйська торгiвельна база», а також зобов'язання вчинити дiї щодо їх списання та зарахування на вiдповiднi рахунки позивачiв.

Вiдповiдно до статтi 194 Цивiльного кодексу України цiнним папером є документ установленої форми з вiдповiдними реквiзитами, що посвiдчує грошове або iнше майнове право, визначає взаємовiдносини емiтента цiнного папера (особи, яка видала цiнний папiр) i особи, яка має права на цiнний папiр, та передбачає виконання зобов'язань за таким цiнним папером, а також можливiсть передачi прав на цiнний папiр та прав за цiнним папером iншим особам.

Вiдносини, що виникають пiд час размiщення, облiгу цiнних паперiв i провадження професiйної дiяльностi на фондовому ринку, з метою забезпечення вiдкритостi та ефективностi функцiонування фондового ринку регулюються Законом України вiд 23 лютого 2006 року № 3480-IV «Про цiнні папери та фондовий ринок», за змiстом

абзацу першого частини першої статті 6 якого акцією є іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені ЦК України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

До особи, яка набула право на цінний папір, одночасно переходять у сукупності всі права, які ним посвідчуються (права за цінним папером), крім випадків, установлених законом або правочином (абзац перший частини першої статті 4 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»).

Крім того, порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів визначено Законом України від 17 вересня 2008 року № 514-VI «Про акціонерні товариства».

За змістом частини першої статті 3 та частин першої, другої статті 20 указанного Закону акціонерним товариством є господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акція товариства посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього акціонерного товариства. Усі акції товариства є іменними. Акції товариств існують виключно в бездокументарній формі.

Отже, акцією є іменний цінний папір, який відноситься до пайових цінних паперів, документ установлені форми з відповідними реквізитами, що посвідчує, зокрема, відповідне майнове право його власника (акціонера), яке стосується акціонерного товариства.

Ураховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що оскільки спір у цій справі стосується витребування Особою 5, Особою 4 та Особою 5 із чужого незаконного володіння простих іменних акцій, емітованих ПАТ «Феодосійська торгівельна база», тобто цінних паперів, які посвідчують майнові права позивачів щодо вказаного акціонерного товариства, то за своєю правовою природою цей спір є господарсько-правовим як такий, що пов'язаний з правами на цінні папери (акції) та правами, що виникають з них, у тому числі і з їх обліком, і підлягає розгляду за правилами господарського судочинства, як це прямо передбачено пунктом 5 частини першої статті 20 Господарського процесуального кодексу України.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 910/7726/18 (провадження № 12-3гс19) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79776350>.

Звернення до суду з позовом, обумовленим неналежним реагуванням посадовою особою відділу поліції на заяву про кримінальне правопорушення, не може бути предметом розгляду в порядку адміністративного судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження справу за позовом Особи З до начальника Уманського відділу поліції З. про визнання дій неправомірними та зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою Особи З на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 11 квітня 2018 року.

Предметом спору в справі, яка переглядається, є неналежні, на думку позивача, дії відповідача щодо розгляду заяви, в якій він ставив питання про порушення кримінального провадження за статтями 162, 194 Кримінального кодексу України.

Неналежність розгляду заяви позивач убачає в тому, що співробітники Уманського відділу поліції не допитали зазначених у ній осіб, не зняли відбитків пальців та не оглянули місце події. Водночас заява була розглянута за Законом України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР «Про звернення громадян» поверхово та зі спотворенням наведених у ній фактів про вчинення кримінальних правопорушень.

Як убачається зі змісту заяви Особи З від 3 жовтня 2017 року, він звернувся до Уманського відділу поліції з метою повідомити про факти кримінальних правопорушень, передбачених статтями 162, 194 КК України, та просив порушити кримінальне провадження на цій підставі.

Звернення до суду з цим позовом обумовлене неналежним, на думку позивача, реагуванням посадовою особою Уманського відділу поліції на цю заяву, зокрема невчиненням співробітниками Уманського відділу поліції передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України процесуальних дій.

У межах спірних правовідносин позивач і відповідач діють як учасники кримінального провадження, права і обов'язки яких визначені кримінальним процесуальним законом, тому спір у цій справі не може бути предметом розгляду в адміністративному суді.

Та обставина, що відповідь на заяву позивача була надана відповідно до Закону України «Про звернення громадян», не змінює суті спірних правовідносин, оскільки незалежно від того, якими нормами керувався відповідач, надаючи відповідь на заяву позивача про порушення кримінального провадження, це не впливає на його процесуальний статус, а відтак і на те, що його дії і рішення за результатами розгляду цієї заяви можуть бути оскаржені лише за правилами і в порядку, визначеному КПК України.

Що стосується вимог позивача про відшкодування йому збитків у вигляді матеріальної та моральної шкоди, спричинених діями та бездіяльністю відповідача, суд відзначає таке.

Оскільки основні вимоги позивача по справі не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, то і вимоги про відшкодування заподіяної такими діями чи бездіяльністю шкоди також не можуть бути розглянуті в порядку адміністративного

судочинства, а можуть бути предметом судового розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 705/406/18 (провадження № 11-1199апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79776424>.

Скарга на дії державного виконавця у зв'язку з примусовим виконанням судового рішення про накладення адміністративного стягнення, ухваленого в порядку Кодексу України про адміністративні правопорушення, підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи З на ухвалу Печерського районного суду міста Києва від 26 жовтня 2017 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 13 лютого 2018 року у цивільній справі за скаргою Особи З на дії державного виконавця Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві щодо постанови про відкриття виконавчого провадження та постанови про арешт майна.

На виконання постанови Печерського районного суду міста Києва від 22 березня 2017 року про визнання Особи З винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу з конфіскацією суми внесків на підтримку політичної партії старшим держаним виконавцем Шевченківського РВ ДВС м. Києва 3 серпня 2017 року винесено постанову про відкриття виконавчого провадження про конфіскацію суми внесків на підтримку політичної партії та постанову про накладення арешту на майно боржника.

Ухвалою Печерського районного суду міста Києва від 26 жовтня 2017 року, залишеною без змін постановою Апеляційного суду міста Києва від 13 лютого 2018 року, відмовлено у відкритті провадження у справі.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що оскільки у справі, яка розглядається, Особи З оскаржує дії державного виконавця у зв'язку з примусовим виконанням судового рішення про накладення адміністративного стягнення, ухваленого в порядку КУпАП, а не за наслідками розгляду цивільної справи, то висновки судів попередніх інстанцій про неможливість її розгляду в порядку цивільного судочинства є правильними.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 757/62025/17-ц (провадження № 14-619цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79834973>.

Вимога про скасування рішення органу місцевого самоврядування, що має майновий характер або пов'язана з реалізацією майнових або особистих немайнових інтересів, є способом захисту цивільних прав та інтересів, та підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на рішення Тиврівського районного суду Вінницької області від 15 червня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Вінницької області від 19 вересня 2017 року у справі за позовом Особи 4 до Тиврівської селищної ради Тиврівського району Вінницької області, Особи 3, третя особа – Особа 5, про визнання недійсним рішення виконавчого комітету Тиврівської селищної ради, свідоцтва про право власності, договору дарування, скасування реєстрації права власності та визнання права власності в порядку спадкування за законом.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Під час розгляду справи суди встановили, що позивач Особа 4 та відповідач Особа 3 є рідними братом і сестрою. Їх батьками є третя особа у справі Особа 5 (мати) та Особа 6 (батько), які перебували у зареєстрованому шлюбі з 19 вересня 1965 року, що підтверджується записом акта про одруження та витягом з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

15 вересня 1967 року рішенням виконавчого комітету Тиврівської районної ради депутатів затверджено рішення загальних зборів колгоспників колгоспу «Росія» с. Дзвоники від 29 травня 1967 року № 104 та надано дозвіл Особі 5 на будівництво житлового будинку в смт Тиврові на земельній ділянці площею 0,15 га присадибного земельного фонду колгоспу.

На підставі цих рішень на ім'я Особи 5 видано свідоцтво на забудову садиби в сільських населених пунктах Української РСР із зазначенням строку початку та закінчення будівництва з 1967 по 1969 роки.

Подружжя Особа 5 та Особа 6 під час спільного проживання побудували житловий будинок за Адресою 1.

Відслуживши строкову військову службу з 19 жовтня 1990 року по 10 січня 1992 року, Особа 4 із 16 жовтня 1992 року зареєстрував своє місце проживання за Адресою 1, що підтверджується проставленими у його паспорті відмітками.

1 березня 1994 року зареєстровано шлюб між Особою 4 і Особою 8. Після одруження позивач продовжив проживати у вказаному будинку зі своєю сім'єю, здійснив добудову до будинку, до якої підвів комунікації, що підтверджується: технічними умовами на приєднання вказаного житлового будинку до електромережі та відкриття особового рахунку на ім'я Особи 4, виданими у 2005 році електропостачальною організацією, та договорами про користування електричною енергією, укладеними між Особою 4 і Публічним акціонерним товариством «Вінницяобленерго»; відкриттям на ім'я позивача особового рахунку з надання послуг водопостачання та водовідведення за вказаною адресою; замовленням та розробкою у

2007 році Особою 4 проекту підключення вказаного будинку до діючої газової мережі та укладеним із позивачем у 2013 році договором про надання послуг з газопостачання.

Інформація 1 року Особа 6 помер, що підтверджується свідоцтвом про смерть.

Частково задовольняючи позов, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив із того, що оскільки Особа 4 в установленому законом порядку прийняв спадщину після смерті свого батька Особи 6, фактично вступивши в управління спадковим майном, то позивач як спадкоємець першої черги за законом після смерті батька має право на спадкування 1/6 частини спадкового майна. За таких обставин оформлення права власності на весь спадковий будинок на ім'я Особи 5 та відчуження його за договором дарування на користь Особи 3 є порушенням прав позивача на спадкування належної йому частки у спадковому майні. Відмовляючи у задоволенні позовної вимоги про визнання недійсним рішення виконавчого комітету Тиврівської селищної ради від 31 липня 2003 року № 86 «Про видачу юридичних документів на житловий будинок» в частині видачі свідоцтва на житловий будинок за Адресою 1 на ім'я Особи 5, суд послався на те, що зазначений ненормативний правовий акт одноразового застосування вичерпав свою дію шляхом виконання, його скасування не породжує наслідків для позивача як власника частки у цьому майні, а тому обраний позивачем спосіб захисту своїх прав у частині такої вимоги не забезпечує їх реального захисту. Законодавець не обмежує спадкоємця, який прийняв спадщину, строками щодо її оформлення, а підставою цього позову стало саме неможливість позивача реалізувати своє право на оформлення спадкового майна, тому доводи відповідачки стосовно пропуску позивачем позовної давності також підлягають відхиленню.

Згідно із частиною першою статті 21 Цивільного кодексу України суд визнає незаконним та скасовує правовий акт індивідуальної дії, виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси.

Таким чином, визнання незаконними рішень суб'єкта владних повноважень може бути способом захисту цивільного права або інтересу.

Тобто, якщо порушення своїх прав особа вбачає у наслідках, які спричинені рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, які вона вважає неправомірними, і ці наслідки призвели до виникнення, зміни чи припинення цивільних правовідносин, мають майновий характер або пов'язаний з реалізацією її майнових або особистих немайнових інтересів, то визнання незаконними (протиправними) таких рішень є способом захисту цивільних прав та інтересів.

У справі, яка розглядається, позивач обґрунтовував вимогу про скасування рішення органу місцевого самоврядування наявністю в нього існуючого речового права на житловий будинок. Оскільки орган місцевого самоврядування прийняв рішення про видачу третій особі свідоцтва про право власності на будинок, співвласником якого вважає себе позивач, то у цьому випадку обраний Особою 4 спосіб захисту спрямований на відновлення його порушеного приватного (речового) права. І саме від

встановлення обставин, з якими позивач пов'язує виникнення в нього речового права на спірний будинок, залежить правильного вирішення спору.

Виходячи з наведених норм можна зробити висновок, що здійснення захисту такого цивільного права, як і встановлення його існування, не віднесено до компетенції адміністративного суду.

З огляду на зазначене суди першої та апеляційної інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 145/797/15-ц (провадження № 14-608цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79834958>.

Спір між органом місцевого самоврядування та господарським товариством про розірвання договору оренди земельної ділянки комунальної власності з підстав необхідності надання її для суспільних потреб підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Валентина і Анатолій» на постанову Київського апеляційного господарського суду від 25 вересня 2018 року у справі № 911/1357/18 за позовом Чабанівської селищної ради Києво-Святошинського району Київської області до ТОВ «Валентина і Анатолій» про розірвання договору оренди земельної ділянки комунальної власності у зв'язку з необхідністю надання її для суспільних потреб.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У липні 2018 року Рада звернулася до господарського суду з позовом до ТОВ «Валентина і Анатолій» про розірвання договору оренди земельної ділянки від 7 лютого 2007 року № 467, укладеного сторонами, з підстав прийняття Радою рішення про використання земельної ділянки для задоволення суспільних потреб, а також про зобов'язання відповідача передати спірну земельну ділянку у належному стані, придатному для її використання відповідно до цільового призначення.

За пунктом «б» частини першої статті 141 Земельного кодексу України вилучення земельної ділянки у випадках, передбачених цим Кодексом, є однією з підстав припинення права користування земельною ділянкою; порядок вилучення земельних ділянок унормовано статтею 149 ЗК України.

Водночас за частинами першою–шостою статті 32-1 Закону України від 6 жовтня 1998 року № 161-XIV «Про оренду землі» договір оренди земельної ділянки державної чи комунальної власності може бути розірваний у разі прийняття рішення про використання земельної ділянки для розміщення об'єктів, визначених частиною першою статті 7 Закону України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які

перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

У разі прийняття рішення про використання для суспільних потреб лише частини земельної ділянки може бути заявлена вимога про виділення такої частини в окрему земельну ділянку та розірвання договору оренди.

Вимога про розірвання договору оренди, зазначена у частині другій цієї статті, може бути пред'явлена органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, уповноваженими надавати земельні ділянки для суспільних потреб відповідно до статті 122 ЗК України, а також однією із сторін цього договору.

Розірвання договору оренди земельної ділянки в порядку, визначеному цією статтею, допускається у разі, якщо об'єкти, які передбачається розмістити на земельній ділянці, неможливо розмістити на іншій земельній ділянці або якщо розміщення таких об'єктів на інших земельних ділянках завдасть значних матеріальних збитків або спричинить негативні екологічні наслідки для відповідної територіальної громади, суспільства чи держави в цілому.

Розірвання договору оренди земельної ділянки у разі прийняття рішення про надання її для суспільних потреб здійснюється за умови повного відшкодування орендарю і третім особам збитків, спричинених цим, зокрема витрат, пов'язаних з виділенням частини земельної ділянки в окрему земельну ділянку та укладенням нового договору оренди. У разі недосягнення сторонами договору згоди щодо розірвання договору оренди землі спір вирішується в судовому порядку.

Ураховуючи наведене, спір про розірвання договору оренди земельної ділянки комунальної власності з підстав необхідності надання її для суспільних потреб не є спором щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

Разом з тим регулювання, наведене у статті 32-1 Закону України «Про оренду землі», відповідає положенням частини другої статті 651 Цивільного кодексу України, згідно з якими договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору іншою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

Справа у спорі про розірвання господарського договору, сторонами якого є сторони цього договору, за відсутності законодавчих приписів про розгляд цієї справи судом іншої юрисдикції має розглядатися в порядку господарського судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 8105004 (провадження № 13-49зв018) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79776426>.

Велика Палата Верховного Суду скасувала рішення судів апеляційної та касаційної інстанцій за результатами розгляду заяви з підстав встановлення Європейським судом з прав людини у рішенні від 24 квітня 2018 року «Гелетей проти України» порушення Україною окремих положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула матеріали кримінального провадження за заявою засудженого про перевірку законності та вмотивованості ухвали Верховного Суду України від 12 квітня 2007 року, вироку Апеляційного суду Закарпатської області від 29 серпня 2006 року. На обґрунтування своєї заяви посилається на встановлення рішенням Європейського суду з прав людини факту порушення Україною міжнародних зобов'язань, яке полягає у порушенні органом досудового розслідування його права на захист при проведенні відтворення обстановки та обставин події 22 серпня 2004 року без участі захисника.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Як убачається з рішення ЄСПЛ у справі «Гелетей проти України» (заява № 23040/07), Суд дійшов висновку про порушення пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо Особи 3 виходячи з такого.

Мотивуючи свої висновки про порушення Конвенції, ЄСПЛ виходив із того, що заявника було затримано за підозрою у вчиненні умисного вбивства з обтяжуючими обставинами та розбою. Тому, відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції, заявник мав право на доступ до захисника під час проведення його першого допиту та слідчих дій, пов'язаних з розслідуванням цих злочинів.

Суд звернув увагу, що у справі немає доказів того, що відтворення обстановки та обставин події було проведено слідчим без участі захисника за пропозицією заявника або на його вимогу та що зізнавальні показання заявника були надані з його ініціативи, а, відповідаючи на запитання слідчого, заявник свідомо, явно та у недвозначний спосіб відмовився від свого права на отримання правової допомоги. У зв'язку з наведеними обставинами ЄСПЛ указав, що право заявника на захист в кримінальній справі щодо нього було безпідставно обмежено.

Крім того, досліджуючи, чи було порушено загальну справедливість провадження внаслідок відсутності захисника під час відтворення обстановки та обставин події 22 серпня 2004 року, ЄСПЛ указав, що, визнаючи заявника винним, суд першої інстанції прямо послався на зізнавальні показання, надані заявником під час відтворення обстановки та обставин події 22 серпня 2004 року та на речовий доказ, знайдений після надання цих показань.

Водночас під час проведення слідчої дії 22 серпня 2004 року за відсутності захисника заявник не лише підтвердив, що він вчинив розбійний напад і вбивство, але й показав місце схову зняряддя злочину (бити), якою він вбив потерпілого (заявник нічого не зазначав про місце схову зняряддя злочину в своїх попередніх зізнавальних показаннях).

ЄСПЛ зазначив, що після залучення захисника, обраного на власний розсуд, заявник заперечив свою участь у вчиненні умисного вбивства та розбою, але важко зрозуміти, яким чином можна було б ефективно відмовитися від показань щодо місцезнаходження бити, після того, як її було знайдено та оглянуто працівниками органу досудового розслідування.

Наведені обставини, на думку Суду, порушують критерії справедливості провадження, тому ЄСПЛ дійшов висновку, що показання, надані заявником за відсутності захисника під час відтворення обстановки та обставин події 22 серпня 2004 року, вплинули на всі показання, які він міг дати пізніше.

Хоча під час судового розгляду Особа 3 скаржився на недопустимість тих доказів, які було отримано з порушенням його права на захист, суд першої інстанції відхилив його заперечення без спростування такого твердження підсудного.

На ці самі обставини як на істотні порушення кримінально-процесуального закону Особа 3 посилався в касаційній скарзі. Проте касаційний суд всупереч вимогам статті 400-2 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року у прийнятому рішенні цих доводів не висвітлив, жодних відповідей на них не дав, не зазначив підстав, через які визнав їх необґрунтованими.

Наведені порушення кримінально-процесуального закону перешкодили судам повно й всебічно розглянути справу і постановити законні та обґрунтовані рішення.

Ураховуючи встановлене ЄСПЛ порушення права засудженого на захист, що потягло отримання доказів, які підлягають повторному дослідженню та оцінці, Велика Палата Верховного Суду задовольнила його заяву.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 6 лютого 2019 року у справі № 8105004 (провадження № 13-49зв018) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79776426>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 11.02.2019 по 17.02.2019 / Упоряд: д-р юрид. наук О. Р. Кібенко; відпов. за вип.: канд. юрид. наук Р. Ш. Бабанли. – Київ, 2019. – Вип. 3. – 20 стор.

¹ **Застереження:** видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Підписуйтеся на нашу сторінку у Facebook
fb.com/supremecourt.ua